

Bartosz Walicki

"Duszpasterze Polonii i Polaków za granicą : słownik biograficzny", Józef Szymański, Lublin 2010 : [recenzja]

Rocznik Kolbuszowski 12, 429-431

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BARTOSZ WALICKI – Sokołów Małopolski

[Recenzja]: Ks. Józef Szymański,
Duszpasterze Polonii i Polaków za granicą.
Słownik biograficzny, Lublin 2010,
Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna
w Kolbuszowej, „Biblioteka Ośrodka
Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana
Pawła II” nr 16, ss. 198,
ISBN 978-83-60944-24-0

Wśród licznych opracowań naukowych związanych z ważnymi postaciami w życiu polskiego i powszechnego Kościoła wskazać należy liczne leksykony i słowniki biograficzne. Do klasyki biografistyki weszły już takie pozycje wydawnicze, jak wielotomowy *Słownik polskich teologów katolickich*, trzypięciotomowy *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989. Pomordowani – więzieni – wygnani* przygotowany przez J. Myszora czy kolejne katalogi i spisy duchownych przedrozbiorowej diecezji krakowskiej wydawane przez ks. Jana Szczepaniaka. Osobnych słowników biograficznych doczekali się kapłani diecezji tarnowskiej (*Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej. 1786-1985*, t. I-IV, Tarnów 1999-2004, red. A. Nowak) czy duchowieństwo śląskie (*Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, red. M. Pater, Katowice 1996). Dla terenów dawnej diecezji przemyskiej istotnymi opracowaniami są *Świadkowie wiary Diecezji Przemyskiej z lat 1939-1964* (red. S. Zygarowicz, W. Jedynak, Przemysł 2001) oraz *Słownik biograficzny duchowieństwa metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej 1939-1945* (red. J. Krętosz, M. Pawłowiczowa, Opole 2007).

W tym kontekście, jako ważne wydarzenie zarówno na polu naukowym, jak i na rynku księgarskim, należy potraktować ukazanie się pierwszego tomu słownika biograficznego *Duszpasterze Polonii i Polaków za granicą*. Książka ta, datowana jeszcze na rok 2010, trafiła do rąk czytelników na przełomie lat 2011 i 2012. Pomysłodawcą tego opracowania był pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie ks. dr Józef Szymański. Książka ukazała się jako 16. numer serii wydawniczej „Biblioteka Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL”. Wydrukowano ją w Zakładzie Poligraficznym w Mielcu. Obowiązki wydawcy spełniła Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Kolbuszowej. Redakcją techniczną zajęła się pracownica poligrafii Barbara Pulak, a korektą sokołowianka Ewa Kłeczek-Walicka. Publikacja została zrecenzowana przez dr hab. prof. KUL Marię Dębowską i ks. dr. hab. prof. UKSW Dominika Zamiatałę CMF.

Biorąc pod uwagę ogromną ilość kapłanów polskich pracujących wśród rodaków na obczyźnie, tym cenniejsza wydaje się praca ks. Szymańskiego, który postanowił ocalić od niepamięci sylwetki kapłanów poświęcających swoje życie pracy wśród Polonii. Cały słownik ma być w zamierzeniu autora wydawany systemem holenderskim, który pozwala uwzględniać kapłanów zmarłych w trakcie edycji i wyklucza możliwość pominięcia któregośkolwiek duchownego. Jak przyznał autor: „Opierając się na założeniu, że słownik ma zaprezentować duszpasterzy polonijnych, starano się na jego łamach ukazać skalę zaangażowania i oddziaływania kapłanów pełniących posługę duszpasterską wśród Rodaków w różnych krajach”.

Liczącą 198 stron książkę otwiera odautorski *Wstęp*. Zaznaczono w nim m.in.: „Dzieje Polaków i Polonii za granicą są nieodłącznie związane z działalnością ich duszpasterzy – więcej, są przez nich w dużej mierze kształtowane. W każdym bowiem czasie, za polskim wychodźcą osiedlającym się niemal we wszystkich krajach świata, szedł polski ksiądz-duszpasterz. Dzielać tułaczy los, pomagał Rodakom w stawianiu pierwszych kroków na obcej ziemi. Był jedynym przedstawicielem «starego kraju». Stanowił oparcie dla ludzi rzuconych w obce strony, pozostawionych samym sobie w obliczu niemal nieprzewycięzonych trudności, dla ludzi nieprzystosowanych do tego sposobu życia i rodzaju działalności, jakie zmuszeni byli prowadzić. Przez organizacje, towarzystwa, szkoły, przede wszystkim polskie nabożeństwa duszpasterz polski stwarzał możliwości ochrony języka, kultury i obyczajów wyniesionych z rodzinnego domu. Odegrał też niezwykle ważną rolę w polskich środowiskach, jako pomysłodawca a niejednokrotnie i zarazem wykonawca bardzo wielu inicjatyw gospodarczych, kulturalnych i oświatowych”.

Zasadniczą częścią słownika są programy duchownych.

Zbiór ten obejmuje prezentację 117 uporządkowanych alfabetycznie notek biograficznych. Wśród nich są zarówno sylwetki kapłanów należących do poszczególnych diecezji polskich (chełmińskiej, częstochowskiej, drohiczyńskiej, gnieźnieńskiej, kamienieckiej, kieleckiej, katowickiej, lubelskiej, lwowskiej, łomżyńskiej, łódzkiej, łuckiej, pińskiej, plockiej, poznańskiej, przemyskiej, sandomierskiej, siedleckiej, tarnowskiej, warszawskiej, wileńskiej, wrocławskiej i wrocławskiej), jak i kapłanów zakonnych (dominikanów, franciszkanów, jezuitów, kapucynów, lazarystów, oblatów, pallotynów, redemptorystów, saletynów, sercan i werbistów). Warto zaznaczyć, że każdy z zamieszczonych życiorysów posiada podaną podstawę źródłową i jest mocno osadzony w literaturze przedmiotu. Wiele z ukazanych postaci wywodziło się z terenu obecnej diecezji rzeszowskiej (Dębowca, Łączek Jagiellońskich, Sędziszowa, Siedlisk, Załęża k. Jasła) bądź było z nią związanych poprzez fakt duszpasterzowania (Biecz, Czudec, Lubenia, Lutcza, Sędziszów). Na szczególne wymienienie zasługuje tu ks. Franciszek Bolek, który przez pewien czas zajmował wikariat w Górnem. Czytelników z regionu rzeszowskiego zainteresuje z pewnością również biogram kapucyna o. Marcina Hilarego Wilka rodem z podsokołowskiej Zielonki.

Tom zakończony został szerokim wyborem bibliograficznym oraz wykazem zamieszczonych skrótów. Z bibliografii łatwo poznać nie tylko teksty drukowane wykorzystane podczas opracowywania słownika. Większą uwagę przykuwają źródła, a są one rzeczywiście bogate. Autor spenetrował zatem archiwa krajowe: Archiwum Akt Nowych, Archiwum Abpa Eugeniusza Baziaka w Krakowie i Archiwum Polskiej Prowincji Księży Werbistów w Pieniężnie oraz archiwa diecezjalne w Częstochowie, Drohiczynie, Gnieźnie, Kielcach, Lublinie, Łodzi, Łomży, Opolu, Pelplinie, Przemyślu, Siedlcach i Włocławku. Prócz tego zbadał zasoby Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji, a także ukraińskie archiwa w Winnicy i Żytomierzu.

Wprowadzając w swoje dzieło, autor zaznacza: „Opracowanie nie rości sobie prawa do pełnego i wyczerpującego przedstawienia sylwetek Polonii i Polaków za granicą. Jest jedynie fragmentem dokumentacji sygnalizującej osiągnięcia, skalę oddziaływania polskich duszpasterzy. Zdaje sobie sprawę, że mojej uwadze umknęło wiele spraw, które trudne są do zdefiniowania, a które są owocem służby dla Polski i Polaków za granicą. Zapewne braki te uda się zrekomensować przygotowaniem i opublikowaniem kolejnych tomów”. I tego właśnie – dalszej, wytrwałej pracy związanej z kontynuowaniem podjętego zamierzenia – należy autorowi życzyć, bo rzeczywiście jest to trud warty zachodu.